МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ФАНТАСТИКИ

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: ВИБІРКОВА **Форма навчання**: ДЕННА
Освітній ступінь: бакалавр
Рік навчання: 3-4 **Семестр**: 5-8
Кількість кредитів (годин): 4 (120 год.: 28 – лекції; 22 – практичні; 72 – самостійна робота)
Мова викладання: українська
Посилання на курс в онлайн-платформі Moodle: _____

2. Інформація про викладача (викладачів)

ПІБ: Кискін Олексій Миколайович
Науковий ступінь, вчене звання, посада: кандидат філологічних наук, доцент
Кафедра: кафедра загального мовознавства, слов'янських мов та світової літератури
Робочій e-mail:
Години консультацій на кафедрі: вівторок

3. Опис та мета дисципліни

Дисципліна «Історія світової фантастики» призначена для поглиблення фахових компетентностей студентів-філологів, але може бути рекомендована для студентів інших спеціальностей, які цікавляться літературою. Основний акцент робиться на тому, щоб дати студентові філологу цілісне уявлення про літературні твори з доробку найвидатніших представників світового письменства, що входять до шкільного курсу «Зарубіжна література» та потребують поглибленого вивчення. Найважливішою метою курсу є ґрунтовне опрацювання здобувачами освіти з найвидатнішими та знаковими у культурно-історичному просторі художньо-літературними витворами, що входять до світової культурної спадщини людства.

Отже, вивчення дисципліни дозволить Вам ознайомитись з базовими закономірностями формування та еволюції фантастики як особливої галузі художньої літератури; з основними типами та формами фантастичного оповідання, представленого в прозі та драматургії Європи та Північної Америки в XX – початку XXI ст., З творами найбільших західноєвропейських, американських, російських та інослов'янських авторів зазначеного періоду; з основними принципами вивчення фантастики та науковими школами, що існують у даній галузі літературознавства.

Передумовою для вивчення дисципліни є оволодіння фаховими компетенціями, що формуються під час вивчення курсів «Вступ до літературознавства», «Історія світової літератури», «Методика навчання зарубіжної літератури в школі», а також «Історія», «Філософія», «Педагогіка» і «Психологія». Отримані знання з основ літературознавства необхідні для придбання студентами факультету іноземних мов навичок аналізу художніх творів, оцінки творчості письменника або певного етапу в розвитку літератури.

4. Результати навчання

Здобувачі освіти, що опанують навчальну дисципліну «Історія світової фантастики» ***зрозуміють:***

- специфіку класичних літературних творів;
- оволодіють прийомами аналізу художнього твору,
- реферування науково-критичної літератури в річищі програмних тем.
- основні терміни та поняттями фантастознавства, принципи членування різних типів фантастичного оповідання, найбільш авторитетні класифікації фантастики та присвячені їй спеціальними дослідженнями;
- базові закономірності розвитку літературної фантастики з найдавніших часів до сьогодення;
- найважливіші віхи еволюції європейської та північноамериканської наукової фантастики та фентезі XX-XXI ст.;
- на прикладі найбільш відомих художніх творів західноєвропейських, американських, російських та інослов'янських авторів зазначеного періоду навчити студентів основним принципам та методикам аналізу фантастичного тексту.

В процесі вивчення навчальної дисципліни студенти можуть оволодіти такими ***уміннями та навичками:***

- аналізувати сюжет та композицію творів, систему образів, жанрову специфіку;
- аналізувати словесно-стилістичні засоби творів, визначати їх місце в системі та історії розвитку жанрів;
- поєднувати читання художніх творів із вивченням учбової та дослідницької літератури;
- володіти жанрами усного, публічного, монологічного мовлення та культурою діалогічного професійного спілкування;
- вести дискусію аргументувати свою думку, толерантно відноситись до іншої точки зору;
- виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання з відповідної проблематики;
- виявляти самостійність і соціальну відповідальність при виконанні функціональних обов’язків.
- аналізувати класичні твори найвидатніших представників світової літератури;
- розуміти їх загальнокультурну цінність та вплив на розвиток світової культури.

5. Структура дисципліни

Тема № 1. ВСТУП. ТЕОРІЯ ФАНТАСТИКИ.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	**Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси**
Лекція (2 год.): Цілі та завдання спецкурсу. Розподіл матеріалу по семестрах. Самостійний аналіз студентами фантастичних творів як обов'язкова частина курсу Форми звітності (дискусії та колоквіуми). Рекомендована довідкова та наукова література. Художні тексти. **ТЕОРІЯ ФАНТАСТИКИ. 1.2. Фантастика як тип художнього вимислу**. Проблеми визначення поняття «фантастика». Основні терміни: «вигадка», «художня умовність (первинна та вторинна)», «розповідь про надзвичайне», «фантастика». Концепція спорідненості різних типів вигадки (вторинної умовності): фантастики, казкової, міфологічної, сатиричної, філософської умовності. Можливість синтезу даних типів вигадки у художньому тексті. Історична мінливість типів та	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. Фантастика як різновид художньої літератури – ЗАРУБІЖНА ФАНТАСТИКА XX-XXI СТОЛІТТЯ Новітня історія зарубіжної літератури https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html 2. Аль Мор. Фентезійний проект. URL : http://allmor.com.ua/ 3. Арєнєв В. Питання Страджона: антиутопія, соціальна та «м’яка» фантастика. Читомо. URL : http://www.chytomo.com/py-tannya-stardzhonaantyutopiya-sotsial-na-ta-m-yaka-fantasty-ka/ 4. Карелин А. Фэнтези, которого мы не знаем. Истоки жанра // Мир фантастики. 2003. № 2. URL: http://old.mirf.ru/Articles/art285.htm 5. Леоненко О. С. Жанр фентезі в українській прозі кінця XX – початку XXI століття : автореф. дис. ...

форм вигадки; їхнє співвідношення з літературними напрямками та течіями. Особливості сприйняття творів, що містять вигадку (Вторинну умовність). Функції вторинної умовності у художньому тексті та причини популярності фантастики у широкого читача. Широке та вузьке розуміння термінів «фантастика» та «фантастичне»: фантастика як спосіб зображення реальності в художньому тексті, що характеризується перестворенням природних об'єктів та явищ (рекомбінацією реальних ознак та рис), та як особлива область літератури, що об'єднує родинні за художньою структурою твори, у яких фантастичне припущення грає сюжетоутворюючу роль. Спроби термінологічно оформити дане розмежування: «змістовна» та «формальна» фантастика; фантастика-«мета» та фантастика-«засіб». Фантастика та «мейнстрім». Проблема «фантастичного гетто». Подвійне ставлення до фантастики академічного літературознавства. **1.3. Фантастика як субкультури.** Фендом. Конвенти (кони). Рольові ігри. Профільна періодика та книжкові серії. Найбільш авторитетні премії у сфері фантастики. Фантастика та кінематограф. Фантастика та новітні інформаційні технології (Комп'ютерні ігри, Інтернет). **1.4. Поетика «фантастичного».** Художні засоби створення вигаданих світів (моделей реальності): фантастична посилка (гіпотеза, припущення), фантастична образ, предмет, деталь. Авторська установка на зображення надзвичайного (трактування зображуваного як свідомо неможливого). Особливості сюжету та стилю фантастичного тексту. Неологізми у фантастиці. Переваги комплексної характеристики художнього світу фантастичного твору (функцій надзвичайного).	канд. філол. наук / Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2010. 19 с. 6. Макшеєва Н. Розвиток альтернативної історії в сучасному літературному процесі України. Компаративні дослідження слов'янських мов та літератур. 2013. Вип. 21. С. 235-246. 7. Нямцу А. Современная фантастика (проблемы теории) : учеб. пос. / Черновицкий нац. ун-т им. Ю. Федьковича. Черновцы : Рута, 2004. 80 с. 8. Осипов А. Н. Фантастика от «А» до «Я»: (основные понятия и термины) : краткий энциклопедический справочник. Москва : Дограф, 1999. 351 с. 9. Пагутяк Г. Антропологія фантастики. *ЛітАкцент*. 22.02.2011. URL : http://litakcent.com/2011/02/22/apolohija-fantastyky/
Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): **Тема. Фантастика як тип художнього вимислу**. 1. Проблеми визначення поняття «фантастика». Основні терміни: «вигадка», «художня умовність (первинна та вторинна)», «розповідь про надзвичайне», «фантастика». 2. Концепція спорідненості різних типів вигадки (вторинної умовності): фантастики, казкової, міфологічної, сатиричної, філософської умовності. Можливість синтезу даних типів вигадки у художньому тексті. Історична мінливість типів та форм вигадки; їхнє співвідношення з літературними напрямками та течіями. 3. Особливості сприйняття творів, що містять вигадку (Вторинну умовність). Функції вторинної умовності у художньому тексті та причини популярності фантастики у широкого читача. 4. Широке та вузьке розуміння термінів «фантастика» та «фантастичне»: фантастика як спосіб зображення реальності в художньому тексті, що характеризується перестворенням природних об'єктів та явищ (рекомбінацією реальних ознак та рис), та як особлива область літератури, що об'єднує родинні за художньою структурою твори, у яких фантастичне припущення грає сюжетоутворюючу роль. 5. Спроби термінологічно оформити дане розмежування: «змістовна» та «формальна» фантастика; фантастика-«мета» та фантастика-	

«засіб». Фантастика та «мейнстрім». Проблема «фантастичного гетто». Подвійне ставлення до фантастики академічного літературознавства. *Тема 2.* **Фантастика як субкультури.** 1. Фендом. Конвенти (кони). Рольові ігри. Профільна періодика та книжкові серії. Найбільш авторитетні премії у сфері фантастики. 2. Фантастика та кінематограф. Фантастика та новітні інформаційні технології (Комп'ютерні ігри, Інтернет). 3. Поетика «фантастичного». Художні засоби створення вигаданих світів (моделей реальності): фантастична посилка (гіпотеза, припущення), фантастична образ, предмет, деталь. Авторська установка на зображення надзвичайного (трактування зображуваного як свідомо неможливого). 4. Особливості сюжету та стилю фантастичного тексту. Неологізми у фантастиці. 5. Переваги комплексної характеристики художнього світу фантастичного твору (функцій надзвичайного).	
Завдання для самостійної роботи: Підготувати до семінарського доповідь на тему «Зародження фантастичної літератури»	Новітня історія зарубіжної літератури https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html

Тема № 2. ТЕОРІЯ ФАНТАСТИКИ.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): **2.1. Класифікація фантастики.** Принципи розмежування двох базових типів фантастичного оповідання: «наукової» (science fiction) та «чарівної» (fantasy) фантастики. Специфіка фантастичної посилки («потенційно можливе» та «надприродне») та вимоги до її оформлення (наявність/відсутність мотивації у тексті) у НФ та фентезі. Основні риси поетики науково-фантастичного твору та твору, що належать до фентезі. Спроби виділення пригодницької та сатиричної фантастики у самостійні типи фантастичної літератури; їхня художня специфіка. Дискусії про співвідношення термінів «фантастика» та «утопія» («антиутопія», «роман-попередження»). Процес кодифікації термінів «наукова фантастика» та «фентезі». Спори про «науковість» НФ, спроби виділити її в особливий тип літератури, що поєднує межі наукового та художнього мислення. Варіанти терміна («раціональна фантастика»). Прогностична та популяризаторська функції наукової фантастики. Оцінки НФ як «літератури майбутнього», «літератури крилатої мрії» тощо. Нестійкість граматичних характеристик поняття «фентезі» у слов'янськомовній традиції. Відсутність загальноприйнятих наукових наук визначень та єдиних принципів наукового опису текстів фентезі. Причини не розробленості теорії цього типу фантастики у вітчизняному літературознавстві. Співвідношення НФ та фентезі у літературі різних історичних періодів. Вплив розвитку фантастики позалітературного (соціально-політичного)	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. Фантастика як різновид художньої літератури – ЗАРУБІЖНА ФАНТАСТИКА XX-XXI СТОЛІТТЯ Новітня історія зарубіжної літератури https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html 2. Аль Мор. Фентезійний проект. URL : http://allmor.com.ua/ 3. Арєнєв В. Питання Страджона: антиутопія, соціальна та «м'яка» фантастика. Читомо. URL : http://www.chytomo.com/py-tannya-stardzhonaantyutopiya-sotsial-na-ta-m-yaka-fantasty-ka/ 4. Карелин А. Фэнтези, которого мы не знаем. Истоки жанра // Мир фантастики. 2003. № 2. URL: http://old.mirf.ru/Articles/art285.htm 5. Леоненко О. С. Жанр фентезі в українській прозі кінця XX – початку XXI століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2010. 19 с. 6. Макшеєва Н. Розвиток альтернативної історії в сучасному літературному процесі України. Компаративні дослідження слов'янських мов та літератур. 2013. Вип. 21. С. 235-246. 7. Нямцу А. Современная фантастика (проблемы теории) : учеб. пос. / Черновицкий нац. ун-т им. Ю. Федьковича. Черновцы: Рута, 2004. 80 с. 8. Осипов А. Н. Фантастика от «А» до «Я»: (основные понятия и термины): краткий энциклопедический справочник. Москва: Дограф, 1999. 351 с. 9. Пагутяк Г. Антропологія фантастики.

контексту. Конкуренція «західної» та «східної» фантастичних традицій у європейській прозі та драматургії XIX-XX ст. Домінування НФ у літературах країн Східної Європи другої половини XX століття. «Повернення» фентезі на постсоціалістичний простір у середині 1990-х рр. та причини її пріоритетного розвитку на сучасному етапі. Внутрішні класифікації наукової фантастики («тверда» та «м'яка», «науково-технічна» та «гуманітарна», «соціальна», «соціально-філософська») та фентезі (філософська, метафорична, героїчна, жахлива). Принципи та критерії класифікацій: змістовні (проблемно-тематичні) та формальні (тип посилки та образності), їх переваги та недоліки. Спірність можливості створення єдиної класифікації фантастичних творів. Проблема жанрової класифікації фантастичних текстів. Розмаїття нових дефініцій фантастичних «жанрів». **2.2. Наука про фантастику.** Варіанти самоназви («фантастознавство», «фантастикознавство»). Радянські (О. Брітіков, В. Бугров, Є. Брандіс, Ю. Кагарлицький, Т. Чернишова, Г. Гуревич, Є. Неєлов, В. Ревіч, К. Мзареулов, Є. Ковтун, К. Фрумкін) та зарубіжні (К. Еміс, С. Кінг, М. Еліаде, Ц. Тодоров) спеціальні праці про фантастики. Основні енциклопедії та довідники (О. Осипов, Вл. Гаков, Г. Прашкевич, Є. Харитонов, Д. Уоллхейм та ін); спеціалізовані інтернет-ресурси; досвіди створення вітчизняних навчальних посібників. «Фантастознавчі містифікації» (Р. Кац). **2.3. Періодизація історії фантастики.**	*ЛітАкцент*. 22.02.2011. URL : http://litakcent.com/2011/02/22/apolohija-fantastyky/ 10. Тодось Л., Сілін О. Українська сучасна фантастика. Точка входу – «Зоряна фортеця». Буквоїд. 2017. URL: http://bukvoid.com.ua/events/konkurs/2017/06/13/091045.html 11. Андреев К.В. Что же такое научная фантастика // URL: http://www.fandom.ru/about_fan/andreev_1.htm 12. Булаева Н.Е. К вопросу о структурно-семантических особенностях лексики в произведениях англоязычной научной фантастики // URL: http://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-strukturnosemanticheskihosobennostyah-leksiki-v-proizvedeniyahangloyazychnoy-nauchnoy-fantastiki
Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): Тема. **Класифікація фантастики.** 1. Принципи розмежування двох базових типів фантастичного оповідання: «наукової» (science fiction) та «чарівної» (fantasy) фантастики. Специфіка фантастичної посилки («потенційно можливе» та «надприродне») та вимоги до її оформлення (наявність/відсутність мотивації у тексті) у НФ та фентезі. 2. Основні риси поетики науково-фантастичного твору та твору, що належать до фентезі. 3. Спроби виділення пригодницької та сатиричної фантастики у самостійні типи фантастичної літератури; їхня художня специфіка. Дискусії про співвідношення термінів «фантастика» та «утопія» («антиутопія», «роман-попередження»). 4. Процес кодифікації термінів «наукова фантастика» та «фентезі». Спори про «науковість» НФ, спроби виділити її в особливий тип літератури, що поєднує межі наукового та художнього мислення. Варіанти терміна («раціональна фантастика»). Прогностична та популяризаторська функції наукової фантастики. Оцінки НФ як «літератури майбутнього», «літератури крилатої мрії» тощо. 5. Співвідношення НФ та фентезі у літературі різних історичних періодів. Вплив розвитку фантастики позалітературного (соціально-політичного) контексту. Конкуренція «західної» та «східної» фантастичних традицій у європейській прозі та	

драматургії XIX-XX ст. Домінування НФ у літературах країн Східної Європи другої половини XX століття. «Повернення» фентезі на постсоціалістичний простір у середині 1990-х рр. та причини її пріоритетного розвитку на сучасному етапі. 6. Внутрішні класифікації наукової фантастики («тверда» та «м'яка», «науково-технічна» та «гуманітарна», «соціальна», «соціально-філософська») та фентезі (філософська, метафорична, героїчна, жахлива). Принципи та критерії класифікацій: змістовні (проблемно-тематичні) та формальні (тип посилки та образності), їх переваги та недоліки. Спірність можливості створення єдиної класифікації фантастичних творів. Проблема жанрової класифікації фантастичних текстів. Розмаїття нових дефініцій фантастичних «жанрів».	
Завдання для самостійної роботи: Скласти рецензію до семінарського заняття на книгу Тодось Л., Сілін О. «Українська сучасна фантастика. Точка входу».	Тодось Л., Сілін О. Українська сучасна фантастика. Точка входу – «Зоряна фортеця». Буквоїд. 2017. URL: http://bukvoid.com.ua/events/konkurs/2017/06/13/091045.html

Тема № 3. КОРОТКА ІСТОРІЯ ФАНТАСТИКИ.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): **3.1. З найдавніших часів** остаточно XVIII в. Міф та чарівна казка; формування художнього вимислу у фольклорі та літературі; історична еволюція уявлень про надзвичайне. Антична фантастика (Лукіан, Апулей, Овідій). Фантастичне у різних жанрах слов'янського та європейського фольклору (биличка, переказ, казка) та середньовічної писемності (житіє, легенда, притча, лицарський роман). Легенда про Голема. «Історія про доктора Йоганна Фауста» Х. Г. Шпіса. Вигадані держави в утопії XV-XVII ст.: Т. Мор, Т. Кампанелла, Ф. Бекон. Сатирична фантастика Сірано де Бержерака, Ф. Рабле, Д. Свіфт. **3.2. Функції фантастичного в естетиці преромантизму та романтизму.** Європейський «готичний» роман (Х. Волпол, У. Бекфорд). Фантастичне як розкриття філософської проблематики (У. Годвін, Ч. Метьюрин). Трактування фантастики та фантастичного в епоху романтизму (Д.-Г. Байрон, Е.-Т.-А. Гофман, М.В. Гоголь, О.К. Толстой та ін.). Фантастичне здійснення романтичного ідеалу. Естетика демонічного. Перші раціональні мотивування фантастичної посилки («Франкенштейн, або Звільнений Прометей» М. Шеллі, ряд новел Е.-А. По).	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. Фантастика як різновид художньої літератури – ЗАРУБІЖНА ФАНТАСТИКА XX-XXI СТОЛІТТЯ Новітня історія зарубіжної літератури. URL: https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html 2. Аль Мор. Фентезійний проект. URL : http://allmor.com.ua/ 3. Арєнєв В. Питання Страджона: антиутопія, соціальна та «м'яка» фантастика. Читомо. URL : http://www.chytomo.com/py-tannya-stardzhonaantyutopiya-sotsial-na-ta-m-yaka-fantasty-ka/ 4. Карелин А. Фэнтези, которого мы не знаем. Истоки жанра // Мир фантастики. 2003. № 2. URL: http://old.mirf.ru/Articles/art285.htm 5. Леоненко О. С. Жанр фентезі в українській прозі кінця XX – початку XXI століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2010. 19 с. 6. Макшеєва Н. Розвиток альтернативної історії в сучасному літературному процесі України. Компаративні дослідження слов'янських мов та літератур. 2013. Вип. 21. С. 235-246. 7. Нямцу А. Современная фантастика (проблемы теории) : учеб. пос. / Черновицкий нац. ун-т им. Ю. Федьковича. Черновцы : Рута, 2004. 80 с. 8. Осипов А. Н. Фантастика от «А» до «Я»: (основные понятия и термины) : краткий энциклопедический справочник. Москва : Дограф, 1999. 351 с. 9. Пагутяк Г. Антропологія фантастики. *ЛітАкцент*. 22.02.2011. URL: http://litakcent.com/2011/02/22/apolohija-fantastyky/ 10. Тодось Л., Сілін О. Українська сучасна

	фантастика. Точка входу – «Зоряна фортеця». Буквоїд. 2017. URL: http://bukvoid.com.ua/events/konkurs/2017/06/13/091045.html
Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): Тема. **Коротка історія фантастики.** 1. З найдавніших часів остаточно XVIII в. Міф та чарівна казка; формування художнього вимислу у фольклорі та літературі; історична еволюція уявлень про надзвичайне. 2. Антична фантастика (Лукіан, Апулей, Овідій). 3. Фантастичне у різних жанрах слов'янського та європейського фольклору (биличка, переказ, казка) та середньовічної писемності (житіє, легенда, притча, лицарський роман). 4. Легенда про Голема. «Історія про доктора Йоганна Фауста» Х. Г. Шпіса. 5. Вигадані держави в утопії XV-XVII ст.: Т. Мор, Т. Кампанелла, Ф. Бекон. 6. Сатирична фантастика Сірано де Бержерака, Ф. Рабле, Д. Свіфт. 7. Функції фантастичного в естетиці преромантизму та романтизму. Європейський «готичний» роман (Х. Волпол, У. Бекфорд). Фантастичне як розкриття філософської проблематики (У. Годвін, Ч. Метьюрин). Трактування фантастики та фантастичного в епоху романтизму (Д.-Г. Байрон, Е.-Т.-А. Гофман, М.В. Гоголь, О.К. Толстой та ін.). Фантастичне здійснення романтичного ідеалу. Естетика демонічного. Перші раціональні мотивування фантастичної посилки («Франкенштейн, або Звільнений Прометей» М. Шеллі, ряд новел Е.-А. По).	
Завдання для самостійної роботи: Підготувати презентацію доповіді до семінарського заняття на тему: «Історія Фантастики».	1. Пагутяк Г. Антропологія фантастики. *ЛітАкцент*. 22.02.2011. URL : http://litakcent.com/2011/02/22/apolohija-fantastyky/

Тема № 4. КОРОТКА ІСТОРІЯ ФАНТАСТИКИ.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): **4.1. Виникнення Наукової фантастики.** Зростання авторитету природничого знання у другій половині XIX ст., концепція науково-технічного прогресу. Раціоналістична інтерпретація надзвичайного як непізнаного. Творчість Жуля Верна та його послідовників (К. Фламмаріон, А. Лорі). Вироблення специфічної посилки та поетики наукової фантастики. Особливості проблематики та стилю ранньої НФ. Пригодницький сюжет, докладне обґрунтування посилки. Соціально-філософська проблематика романів Г. Веллса. Часткове розбіжність науково-фантастичної та соціально-фантастичної традицій. Набуття раціональної фантастикою «людського виміру». Перші соціально-фантастичні прогнози. **4.2. Розмаїття фантастичної прози рубежу XIX-XX ст. та першої третини XX ст.** Розквіт містичної та надприродної фантастики в епоху модернізму. «Портрет Доріана Грея» О. Вайльда. Творчість Х.-Х. Еверса та Г. Лавкрафта. Фантастичний гротеск у творах письменників	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. Фантастика як різновид художньої літератури – ЗАРУБІЖНА ФАНТАСТИКА XX-XXI СТОЛІТТЯ Новітня історія зарубіжної літератури. URL: https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html 2. Аль Мор. Фентезійний проект. URL : http://allmor.com.ua/ 3. Арєнєв В. Питання Страджона: антиутопія, соціальна та «м'яка» фантастика. Читомо. URL : http://www.chytomo.com/py-tannya-stardzhonaantyutopiya-sotsial-na-ta-m-yaka-fantasty-ka/ 4. Карелин А. Фэнтези, которого мы не знаем. Истоки жанра // Мир фантастики. 2003. № 2. URL: http://old.mirf.ru/Articles/art285.htm 5. Леоненко О. С. Жанр фентезі в українській прозі кінця XX – початку XXI століття : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2010. 19 с. 6. Макшеєва Н. Розвиток альтернативної історії в сучасному літературному процесі України.

празької німецької школи (Г. Майрінк, Ф. Кафка). Казково-фантастичний світ М. Метерлінка. Еволюція оптимальної фантастики. Х. Гернсбек та її внесок у розвиток американської science fiction. Перші журнали SF та організаційне оформлення фендому. «Мильні опери» в літературі США 1910-20-х рр. (Е.-Р. Берроуз, Е.-Е. «Док» Сміт). Російська фантастика початку століття (В. Богданов, В. Купрін, В. Брюсов, Л. Андрєєв). Післяреволюційний утопічний та фантастичний роман у Росії (В. Ітін, І. Еренбург, М. Шагінян). «Плутонія» В. Обручева. Соціальні мотиви в творах «Аеліта» та «Гіперболоїд інженера Гаріна» О.М. Толстого. Романтичний світ О. Гріна. Пригодницька фантастика О. Бєляєва.	Компаративні дослідження слов'янських мов та літератур. 2013. Вип. 21. С. 235-246. 7. Нямцу А. Современная фантастика (проблемы теории) : учеб. пос. / Черновицкий нац. ун-т им. Ю. Федьковича. Черновцы : Рута, 2004. 80 с. 8. Осипов А. Н. Фантастика от «А» до «Я»: (основные понятия и термины) : краткий энциклопедический справочник. Москва : Дограф, 1999. 351 с. 9. Пагутяк Г. Антропологія фантастики. *ЛітАкцент*. 22.02.2011. URL : http://litakcent.com/2011/02/22/apolohija-fantastyky/ 10. Тодось Л., Сілін О. Українська сучасна фантастика. Точка входу – «Зоряна фортеця». Буквоїд. 2017. URL : http://bukvoid.com.ua/events/konkurs/2017/06/13/091045.html
Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): Тема. **Виникнення Наукової фантастики.** 1. Зростання авторитету природничого знання у другій половині XIX ст., концепція науково-технічного прогресу. Раціоналістична інтерпретація надзвичайного як непізнаного. Творчість Жуля Верна та його послідовників (К. Фламмаріон, А. Лорі). 2. Вироблення специфічної посилки та поетики наукової фантастики. Особливості проблематики та стилю ранньої НФ. Пригодницький сюжет, докладне обґрунтування посилки. Соціально-філософська проблематика романів Г. Веллса. Часткове розбіжність науково-фантастичної та соціально-фантастичної традицій. Набуття раціональної фантастикою «людського виміру». Перші соціально-фантастичні прогнози. 3. Розмаїття фантастичної прози рубежу XIX-XX ст. та першої третини XX ст. Розквіт містичної та надприродної фантастики в епоху модернізму. «Портрет Доріана Грея» О. Вайльда. Творчість Х.-Х. Еверса та Г. Лавкрафта. Фантастичний гротеск у творах письменників празької німецької школи (Г. Майрінк, Ф. Кафка). Казково-фантастичний світ М. Метерлінка. 4. Еволюція оптимальної фантастики. Х. Гернсбек та її внесок у розвиток американської science fiction. Перші журнали SF та організаційне оформлення фендому. 5. «Мильні опери» в літературі США 1910-20-х рр. (Е.-Р. Берроуз, Е.-Е. «Док» Сміт). Слов'янська фантастика початку століття (В. Богданов, В. Купрін, В. Брюсов, Л. Андрєєв). Післяреволюційний утопічний та фантастичний роман у Росії (В. Ітін, І. Еренбург, М. Шагінян). «Плутонія» В. Обручева. 6. Соціальні мотиви в творах «Аеліта» та «Гіперболоїд інженера Гаріна» О.М. Толстого. 7. Романтичний світ О. Гріна. Пригодницька фантастика О. Бєляєва.	
Завдання для самостійної роботи: До семінарського заняття підготувати есе на тему «Причини популярності фантастичних творів».	Тодось Л., Сілін О. Українська сучасна фантастика. Точка входу – «Зоряна фортеця». Буквоїд. 2017. URL : http://bukvoid.com.ua/events/konkurs/2017/06/13/091045.html

Тема № 5. КОРОТКА ІСТОРІЯ ФАНТАСТИКИ.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): **5.1. «Золоте століття» НФ: 1930-1950-ті роки.** «Класики» англомовної science fiction. Видавнича діяльність Д. Кемпбелла та Д. Воллхейма. Нове покоління американських фантастів (А. Азімов, А. Кларк, Г. Каттнер, Г. Гаррісон, Ф. Пол, Р. Хайнлайн, П. Андерсон та ін.). Філософські та сатиричні мотиви в англійському соціально-фантастичному романі (О. Степлдон, О. Гакслі, Д. Орвелл). Концепція «ближнього прицілу» у фантастиці СРСР. «Альтернативна» фантастика М. Булгакова та Є. Замятіна. 5.2. **Літературна чарівна казка** та роман-міф у країнах Європи. Міфологічна епопея Д.Р.Р.Толкієна. Синтез раціональної фантастики, fantasy та міфу в «Космічній трилогії» К.-С. Льюїса. Взаємодія структур чарівної казки, fantasy та притчі («Хроніки Нарнії» К.-С. Льюїса, «Мері Поппінс» П. Треверс, драматургія Є. Шварца).	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. Фантастика як різновид художньої літератури – ЗАРУБІЖНА ФАНТАСТИКА XX-XXI СТОЛІТТЯ Новітня історія зарубіжної літератури. URL: https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html 2. Аль Мор. Фентезійний проект. URL: http://allmor.com.ua/ 3. Арєнєв В. Питання Страджона: антиутопія, соціальна та «м'яка» фантастика. Читомо. URL: http://www.chytomo.com/py-tannya-stardzhonaantyutopiya-sotsial-na-ta-m-yaka-fantasty-ka/ 4. Карелин А. Фэнтези, которого мы не знаем. Истоки жанра // Мир фантастики. 2003. № 2. URL: http://old.mirf.ru/Articles/art285.htm 5. Чим відрізняється чарівна казка? URL: https://tvir.biographiya.com/chim-vidriznyayetsya-charivna-kazka/
Завдання для самостійної роботи: *Зазначаються завдання, терміни і вимоги до його підготовки*	Чим відрізняється чарівна казка? URL: https://tvir.biographiya.com/chim-vidriznyayetsya-charivna-kazka/

Тема № 6. КОРОТКА ІСТОРІЯ ФАНТАСТИКИ.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): **6.1. «Відлига» та «криза»: 1960-1980-ті рр.** «Нова хвиля» в англо-американській science fiction: Творчість Б. Олдісса, М.Муркока, Ф. Діка, У. Ле Гуїн. Релігійні мотиви (О.С. Кард). Розквіт fantasy «меч і чаклунства» (Р. Желязни). Фантастика планетарних катастроф (Д. Уїндем, Р. Мерль, У. Міллер). Відродження містичного fantasy (З Кінг, А. Левін, У. Блетті). Еволюція фантастичного у прозі постмодерністів (Д. Фаулз, П. Акройд, С. Гейм). Роман «Туманність Андромеди» І.О. Єфремова як провісник нового етапу розвитку радянської НФ. Нове покоління фантастів 1960-х років. (А. Громова, А. Мірер, С. Снігов, Г. Гор, О. Ларіонова, Кір Буличов, І. Варшавський). Творчість А. та Б. Стругацьких. Фантастика як сатиричного і філософського алегорії («Альтист Данилов» В. Орлова, «Білка» А. Кіма, «Піраміда» Л. Леонова).	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. ЗАРУБІЖНА ФАНТАСТИКА XX-XXI СТОЛІТТЯ Новітня історія зарубіжної літератури. URL: https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html 2. Аль Мор. Фентезійний проект. URL: http://allmor.com.ua/ 3. Арєнєв В. Питання Страджона: антиутопія, соціальна та «м'яка» фантастика. Читомо. URL: http://www.chytomo.com/py-tannya-stardzhonaantyutopiya-sotsial-na-ta-m-yaka-fantasty-ka/ 4. Карелин А. Фэнтези, которого мы не знаем. Истоки жанра // Мир фантастики. 2003. № 2. URL: http://old.mirf.ru/Articles/art285.htm 5. В. Луцик «До питання про специфіку жанрів наукової фантастики у доробку Доріс Лессінг». URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/5_2013/18.pdf
Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): Тема. **Відлига» та «криза»: 1960-1980-ті рр.** 1. «Нова хвиля» в англо-американській science fiction: Творчість Б. Олдісса, М.Муркока, Ф. Діка, У. Ле Гуїн. Релігійні мотиви (О.С. Кард). Розквіт fantasy «меч і чаклунства» (Р. Желязни). 2. Фантастика планетарних катастроф (Д. Уїндем, Р. Мерль, У. Міллер). Відродження містичного fantasy (З Кінг, А. Левін, У. Блетті). Еволюція фантастичного у прозі постмодерністів (Д. Фаулз, П. Акройд, С. Гейм). 3. Роман «Туманність Андромеди» І.О. Єфремова як провісник нового етапу розвитку радянської НФ. Нове покоління фантастів 1960-х років. (А. Громова,	

А. Мірер, С. Снігов, Г. Гор, О. Ларіонова, Кір Буличов, І. Варшавський). 4. Творчість А. та Б. Стругацьких. 5. Фантастика як сатиричного і філософського алегорії («Альтист Данилов» В. Орлова, «Білка» А. Кіма, «Піраміда» Л. Леонова).	
Завдання для самостійної роботи: законспектувати статтю В. Луцика «До питання про специфіку жанрів наукової фантастики у доробку Доріс Лессінг»	В. Луцик «До питання про специфіку жанрів наукової фантастики у доробку Доріс Лессінг» http://www.aphn-journal.in.ua/archive/5_2013/18.pdf

Тема № 7. КОРОТКА ІСТОРІЯ ФАНТАСТИКИ. ФАНТАСТИКА СЛОВ'ЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ XIX-XXI ст.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): **7.1. Духовна утопія** Я.А. Коменського «Лабіринт миру та Рай серця». Преромантична фантастика Я. Потоцького («Рукопис, знайдений Сарагосі»). Функції надзвичайного у повістях (романето) Я. Арбеса. Фантастична сатира реалістів (С. Чех «Нова епохальна подорож пана Броучека цього разу у XV сторіччя»). Філософські мотиви фантастичних романів та п'єс К. Чапека. Синтез типів вигадки у «Будинку тисячу поверхів» Я. Вайсса. Метафорична фантастика С. Грабінського. Фантастика у сфері радянського впливу. Основні теми та мотиви творчості С. Лема, П. Вежинова, Й. Несвадби, К. Боруня. Слов'янські автори у серії «закордонна фантастика» видавництва «Мир». Зміна тематики, проблематики та жанрової структури слов'янської фантастики 1990–2000-х років. Взаємодія фантастики коїться з іншими типами вимислу. Переосмислення фольклорно-казкових мотивів у циклі новел «Відьмак» А. Сапковського. Слов'янські лики постмодернізму: М. Павіч, Г. Петрович, О. Токарчук, М. Айваз, І. Кратохвіл, М. Урбан.	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. ЗАРУБІЖНА ФАНТАСТИКА XX-XXI СТОЛІТТЯ Новітня історія зарубіжної літератури. URL: https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html 2. Аль Мор. Фентезійний проект. URL : http://allmor.com.ua/ 3. Арєнєв В. Питання Страджона: антиутопія, соціальна та «м'яка» фантастика. Читомо. URL : http://www.chytomo.com/py-tannya-stardzhonaantyutopiya-sotsial-na-ta-m-yaka-fantasty-ka/ 4. Карелин А. Фэнтези, которого мы не знаем. Истоки жанра // Мир фантастики. 2003. № 2. URL: http://old.mirf.ru/Articles/art285.htm 5. В. Луцик «До питання про специфіку жанрів наукової фантастики у доробку Доріс Лессінг» http://www.aphn-journal.in.ua/archive/5_2013/18.pdf 6. Снєгірьова Валентина. Літературний маг Мілорад Павич. URL: https://lib.iitta.gov.ua/7
Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): Тема. **Фантастика слов'янських письменників XIX-XXI ст.** 1. Духовна утопія Я.А. Коменського «Лабіринт миру та Рай серця». Преромантична фантастика Я. Потоцького («Рукопис, знайдений Сарагосі»). Функції надзвичайного у повістях (романето) Я. Арбеса. 2. Фантастична сатира реалістів (С. Чех «Нова епохальна подорож пана Броучека цього разу у XV сторіччя»). Філософські мотиви фантастичних романів та п'єс К. Чапека. Синтез типів вигадки у «Будинку тисячу поверхів» Я. Вайсса. Метафорична фантастика С. Грабінського. 3. Фантастика у сфері радянського впливу. Основні теми та мотиви творчості С. Лема, П. Вежинова, Й. Несвадби, К. Боруня. Слов'янські автори у серії «закордонна фантастика» видавництва «Мир». 4. Зміна тематики, проблематики та жанрової структури слов'янської фантастики 1990-2000-х років. Взаємодія фантастики коїться з іншими типами вимислу. Переосмислення фольклорно-казкових мотивів у циклі новел «Відьмак» А. Сапковського.	

5. Слов'янські лики постмодернізму: М. Павіч, Г. Петрович, О. Токарчук, М. Айваз, І. Кратохвіл, М. Урбан.	
Завдання для самостійної роботи: Підготувати до семінарського заняття презентацію на тему: «Милорад Павич – балканський чарівник».	Літературний маг Мілорад Павич Валентина СНЄГІРЬОВА https://lib.iitta.gov.ua/712668/1/%D0%A1%D0%BD%D1%94%D0%B3%D1%96%D1%80%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf

Тема № 8. КОРОТКА ІСТОРІЯ ФАНТАСТИКИ. СУЧАСНА РОСІЙСЬКОМОВНА ФАНТАСТИКА.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): Специфіка літературного процесу 1990-х. та її вплив на еволюцію фантастики. Зміни видавничої кон'юнктури та книжкового ринку. Формування субкультури фантастики (спеціалізована критика, періодика, конгреси, премії). Екранізація фантастичних творів. Інтернет-сегмент сучасної російської фантастики. Віртуальне побутування фантастичних текстів, літературний компонент фантастичних мультимедійних проектів. Публікації раніше недоступних текстів. Хвиля перекладів західної science fiction та fantasy. Наслідування вітчизняних фантастів за океанським колегам. Посилення пригодницького елемента у російській фантастичній прозі, її серійність та «серіальність». Жанрова диференціація сучасної фантастики. Соціально-критична проблематика фантастичних текстів рубежу 1980-1990-х років. Антиутопія А. Адамовича, А. Кабакова, Л. Петрушевської. Поступове ослаблення науково-фантастичної традиції, зближення НФ з іншими типами вигадки. Художні експерименти А. Столярова, В. Головачова, В. Рибакова, С. Лук'яненко. Еволюція соціально-філософської проблематики у романах О. Дивова, О. Лазарчука, М. та С. Дяченко. Народження пострадянської фентезі у середині 1990-х років. (С. Логінов, Г. Л. Олді, Є. Хаєцька, М. Семенова, Нік Перумов). Гумористична фантастика М. Успенського. Сатиричні алюзії у Баклужинському циклі Е. Лукіна. Літературні містифікації Макса Фрая та Хольма ван Зайчика. Розбіжність «елітарної» та «масової» фантастичної прози. Фантастика в естетиці постмодернізму (В. Пєлєвін, Т. Толста, В. Сорокін).	1. ЗАРУБІЖНА ФАНТАСТИКА XX-XXI СТОЛІТТЯ Новітня історія зарубіжної літератури. URL: https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html 2. Аль Мор. Фентезійний проект. URL : http://allmor.com.ua/ 3. Арєнєв В. Питання Страджона: антиутопія, соціальна та «м'яка» фантастика. Читомо. URL : http://www.chytomo.com/py-tannya-stardzhonaantyutopiya-sotsial-na-ta-m-yaka-fantasty-ka/ 4. Карелин А. Фэнтези, которого мы не знаем. Истоки жанра // Мир фантастики. 2003. № 2. URL: http://old.mirf.ru/Articles/art285.htm 5. В. Луцик «До питання про специфіку жанрів наукової фантастики у доробку Доріс Лессінг». URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/5_2013/18.pdf 6. Літературний маг Мілорад Павич Валентина СНЄГІРЬОВА. URL: https://lib.iitta.gov.ua/712668/1/%D0%A1%D0%BD%D1%94%D0%B3%D1%96%D1%80%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf 7. Кискін О.М. Особенности хронотопов романа «Чапаев и Пустота» // Науковий вісник ІДГУ, Серія «Філологічні науки», Вип. 42., 2021. URL: http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/index 8. Юрій Іванович Ковбасенко Література постмодернізму: По той бік різних боків (2004) https://blanki-ua.com.ua/zayava/12822/index.html?page=3 9. Чуб В. П. А. ВОЛОДІН І В. ПЕЛЕВІН: ТИПОЛОГІЧНІ СХОДЖЕННЯ В РОМАНАХ «ДОНДОГ» І «ЧАПАЄВ І ПУСТОТА» URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v16/50.pdf
Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): Тема. **Сучасна російськомовна фантастика.** 1. Специфіка літературного процесу 1990-х. та її вплив на еволюцію фантастики. Зміни видавничої кон'юнктури та книжкового ринку. Формування субкультури фантастики (спеціалізована критика, періодика, конгреси, премії). 2. Екранізація фантастичних творів. Інтернет-сегмент сучасної російськомовної фантастики. Віртуальне побутування фантастичних текстів, літературний компонент фантастичних мультимедійних проектів. 3. Публікації раніше недоступних текстів. Хвиля перекладів західної science fiction та fantasy.	10. Бедзир Н. П. Русская постмодернистская проза в восточно- и западнославянском литературном контексте : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : спец. 10.01.02, 10.01.05 / Н. П. Бедзир ; КНУ им. Тараса Шевченко. – Киев, 2008. – 20 с. 11. Мережинская А. Ю. Художественная парадигма переходной культурной епохи. Русская проза 80–90-х годов XX века / А. Ю. Мережинская. – К. : ИПЦ «Киевский университет», 2001. – 443 с. 12. Наливайко Д. Літературна компаративістика вчора і сьогодні / Д. Наливайко // Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія ; за заг. ред. Д. Наливайка. – К. : Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2009. – С. 5–42. 13. Пелевин В. «Когда я пишу, я двигаюсь

Наслідування вітчизняних фантастів за океанським колегам. Посилення пригодницького елемента у російській фантастичній прозі, її серійність та «серіальність». 4. Жанрова диференціація сучасної фантастики. Соціально-критична проблематика фантастичних текстів рубежу 1980-1990-х років. Антиутопія А. Адамовича, А. Кабакова, Л. Петрушевської. Поступове ослаблення науково-фантастичної традиції, зближення НФ з іншими типами вигадки. Художні експерименти А. Столярова, В. Головачова, В. Рибакова, С. Лук'яненко. Еволюція соціально-філософської проблематики у романах О. Дивова, О. Лазарчука, М. та С. Дяченко. Народження пострадянської фентезі у середині 1990-х років. (С. Логінов, Г.-Л. Олді, Є. Хаєцька, М. Семенова, Нік Перумов). Гумористична фантастика М. Успенського. Сатиричні алюзії у Баклужинському циклі Е. Лукіна. Літературні містифікації Макса Фрая та Хольма ван Зайчика. Розбіжність «елітарної» та «масової» фантастичної прози. 5. Фантастика в естетиці постмодернізму (В. Пєлєвін, Т. Толстая, В. Сорокін).	наощупь…»: материалы семинара В. Пелевина в Токийском университете 26.10.2001 г. / В. Пелевин URL: https://www.susi.ru/stol/pelevin.html . 14. Пелевин В. Чапаев и Пустота / В. Пелевин. – М. : Вагриус, 2000. – 416 с.
Завдання для самостійної роботи: Підготувати до семінарського заняття рецензію на роман В. Пєлєвіна «Чапаєв и Пустота»	1. Кискін О.М. Особенности хронотопов романа «Чапаев и Пустота» // Науковий вісник ІДГУ, Серія «Філологічні науки», Вип. 42., 2021. URL: http://visnyk.idgu.edu.ua/index.php/nv/index 2. Чуб В. П. А. ВОЛОДІН І В. ПЕЛЕВІН: ТИПОЛОГІЧНІ СХОДЖЕННЯ В РОМАНАХ «ДОНДОГ» І «ЧАПАЄВ І ПУСТОТА» URL: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v16/50.pdf

Тема № 9. КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ І СВІТУ У ФАНТАСТИЦІ XX-XXI ст.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): **9.1. Зовнішність майбутнього.** Оптимістичний і песимістичний погляд на соціальні структури земної цивілізації у майбутньому, на можливості колонізації інших світів та поширення людства у всесвіті. Позалітературні фактори, що впливають на поширення даних поглядів у вітчизняній, східноєвропейській та західній НФ у другій половині XX ст. Сюжетні схеми реалізації «силових» (жанрова традиція «зіркових війн») та «мирних» (концепції у руслі Великого Кільця І. Єфремова) шляхів космічної експансії землян. Ідея цивілізаційного «прогресорства» А. та Б. Стругацьких. Основні шляхи еволюції розуму. Надістоти та надцивілізації, їх вплив на наш світ («Все живе» К. Саймака, «Пандем» М. та С. Дяченко). Космічне співтовариство розумних істот («Творець зірок» О. Степлдона). Шляхи вирішення фантастами проблеми безсмертя.	1. Юрій Іванович Ковбасенко Література постмодернізму: По той бік різних боків (2004). URL: *https://blanki-ua.com.ua/zayava/12822/index.html?page=3* 2. ЗАРУБІЖНА ФАНТАСТИКА XX-XXI СТОЛІТТЯ Новітня історія зарубіжної літератури https://zarlit.com/info/history_novitna/37.html 3. Аль Мор. Фентезійний проект. URL : http://allmor.com.ua/ 4. Арєнєв В. Питання Страджона: антиутопія, соціальна та «м'яка» фантастика. Читомо. URL : http://www.chytomo.com/py-tannya-stardzhonaantyutopiya-sotsial-na-ta-m-yaka-fantasty-ka/ 5. Карелин А. Фэнтези, которого мы не знаем. Истоки жанра // Мир фантастики. 2003. № 2. URL: http://old.mirf.ru/Articles/art285.htm 6. В. Луцик «До питання про специфіку жанрів наукової фантастики у доробку Доріс Лессінг» http://www.aphn-journal.in.ua/archive/5_2013/18.pdf **7.** Літературний маг Мілорад Павич. Валентина СНЄГІРЬОВА. URL: https://lib.iitta.gov.ua/712668/1/%D0%A1%D0%BD%D1%94%D0%B3%D1%96%D1%80%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87.pdf

Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): Тема. **Зовнішність майбутнього.** 1. Оптимістичний і песимістичний погляд на соціальні структури земної цивілізації у майбутньому, на можливості колонізації інших світів та поширення людства у всесвіті. 2. Позалітературні фактори, що впливають на поширення даних поглядів у вітчизняній, східноєвропейській та західній НФ у другій половині XX ст. 3. Сюжетні схеми реалізації «силових» (жанрова традиція «зіркових війн») та «мирних» (концепції у руслі Великого Кільця І. Єфремова) шляхів космічної експансії землян. 4. Ідея цивілізаційного «прогресорства» А. та Б. Стругацьких. Основні шляхи еволюції розуму. Надістоти та надцивілізації, їх вплив на наш світ («Все живе» К. Саймака, «Пандем» М. та С. Дяченко). 5. Космічне співтовариство розумних істот («Творець зірок» О. Степлдона). 6. Шляхи вирішення фантастами проблеми безсмертя.	
Завдання для самостійної роботи: підготувати презентацію уроку «Знайомство зі світом Стругацьких».	І. Куклін «Філософія Стругацьких». URL: https://arzamas.academy/materials/747

Тема № 10. КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ І СВІТУ У ФАНТАСТИЦІ XX-XXI ст.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): **10.1 Людина та машина.** Від Голема до Франкенштейна: ідея штучного створення розумної істоти історія фантастики. Подібності та відмінності роботів К. Чапека та А. Азімова. Традиція оповіді про «бунт машин», її філософські та ідеологічні підтексти. Альтернативна ідея ЕОМ (комп'ютера) як «доброго помічника» у радянській НФ. Біологічні комп'ютери як основа «екоцивілізації» («У мене дев'ять життів» А.Мірера). Ідея зрощення людини і машини в різних фантастичних традиціях: Театр тіней» К. Саймака, «Кличте мене Джо» П. Андерсона, «Друг», «Молот, «Казки роботів» С. Лема», «Далека Веселка» А. і Б Стругацьких та ін Осмислення даної проблематики кіберпанком («Нейромант» У. Гібсона, «Кінець Веселок» В. Вінджа, «Павутина» Мерсі Шеллі). **10.2. З полону часу.** Ідея подорожей у часі як одна із смислових домінант наукової фантастики XX сторіччя. Тимчасові парадокси («І гримнув грім» Р. Бредбері) та зміни минулого у циклі «Патруль часу» П. Андерсона, романах «Кінець вічності» А. Азімова. Традиція розповіді про подорожі у минуле від М. Твена («Янки з Коннектикуту при дворі короля Артура») та Д. Прістлі («31 червня») до «попаданців» (сучасний російський історико-фантастичний роман).	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. Кліффорд Саймак. Театр тіней. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3988 2. Станіслав Лем. Повні тексти творів. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/author.php?id=269 3. Вільям Гібсон. Повні тексти творів. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/author.php?id=326 4. Андреев К.В. Что же такое научная фантастика // URL:http://www.fandom.ru/about_fan/andreev_1.htm 5. Булаева Н.Е. К вопросу о структурно-семантических особенностях лексики в произведениях англоязычной научной фантастики URL: http://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-strukturnosemanticheskihosobennostyah-leksiki-v-proizvedeniyahangloyazychnoy-nauchnoy-fantastiki
Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): **Тема. Людина та машина.** 1. Від Голема до Франкенштейна: ідея штучного створення розумної істоти історія фантастики. Подібності та відмінності роботів К. Чапека та А.	

Азімова. 2. Традиція оповіді про «бунт машин», її філософські та ідеологічні підтексти. Альтернативна ідея ЕОМ (комп'ютера) як «доброго помічника» у радянській НФ. 3. Біологічні комп'ютери як основа «екоцивілізації» («У мене дев'ять життів» А.Мірера). Ідея зрощення людини і машини в різних фантастичних традиціях: Театр тіней» К. Саймака, «Кличте мене Джо» П. Андерсона, «Друг», «Молот, «Казки роботів» С. Лема», «Далека Веселка» А. і Б Стругацьких та ін Осмислення даної проблематики кіберпанком («Нейромант» У. Гібсона, «Кінець Веселка» В. Вінджа, «Павутина» Мерсі Шеллі). 4. З полону часу. Ідея подорожей у часі як одна із смислових домінант наукової фантастики XX сторіччя. Тимчасові парадокси («І гримнув грім» Р. Бредбері) та зміни минулого у циклі «Патруль часу» П. Андерсона, романах «Кінець вічності» А. Азімова. Традиція розповіді про подорожі у минуле від М. Твена («Янки з Коннектикуту при дворі короля Артура») та Д. Прістлі («31 червня») до «попаданців» (сучасний російський історико-фантастичний роман).	
Завдання для самостійної роботи: До семінарського заняття підготувати конспект статті В.Р. Баглюк «Тема подорожі у творах Марка Твена».	В.Р. Баглюк «Тема подорожі у творах Марка Твена». URL:http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v29/18.pdf

Тема № 11. КОНЦЕПЦІЇ ЛЮДИНИ І СВІТУ У ФАНТАСТИЦІ XX-XXI ст.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): **11.1. Імовірнісні світи НФ та фентезі.** Найцікавіші моделі реальності, створені фантастами XX ст. Філософська символіка вигаданих соціумів та екосистем. «Побачення з Рамою» А. Кларка, «Заповідник гоблінів» К. Саймака, «Самі боги» А. Азімова, «Обмін розумів» Р. Шеклі. «Неприборкана планета» Г. Гаррісона, «Князь Світла» Р. Желязни, «Гра Ендера» О.С. Карда, «Чарівник Земномор'я» У. Ле Гуїн та ін. **11.2. Альтернативна історія.** Сучасна класифікація різновидів історико-фантастичного роману. Криптоісторія. Альтернативні версії історичних доль різних народів та держав. Перегляд історичного шляху Росії у романах «Острів Крим» В. Аксьонова «Гравілет “Цесаревич”» В. Рибакова, «Подивися в очі чудовиськ» А. Лазарчука та М. Успенського, цикл романів Хольма Ван Зайчика.	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. Роберт Шеклі. Повні тексти творів. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/author.php?id=166 2. Гаррі Гаррісон. Повні тексти творів.URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/author.php?id=236 3. Урсула Ле Гуїн. Чарівник Земномор'я. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=8214 4. Гра Ендера. Орсон Скотт Кард. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3229

Тема № 12. Іронічна фантастика.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): Іронічна, сатирична, гумористична традиція в англо-американській та вітчизняній фантастиці XX ст. Синтез НФ, фентезі та сатиричної умовності в циклі оповідань про Хогбена Г. Каттнера, трилогії «Там, де нас немає», «Час він» та «Кого за смертю посилати» М. Успенського. Функції сатиричного алегорії в романах Є. Лукіна «Алая аура протопарторга» та «Луха собача».	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. Джон Толкін. Сильмариліон. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4101 2. Стефені МАЄР. СУТІНКИ. URL: https://www.rulit.me/books/sutinki-read-339467-1.html 3. Марина та Сергій Дяченко. Печера. URL: https://knigogo.com.ua/knigi/pechera/ 4. Уявлення про вампірів в європейському

Фантастична мелодрама. Жіноча фантастична проза. Психологічна та любовна проблематика космічної ери у романі О. Ларіонової «Леопард на вершині Кіліманджаро». Мотиви кохання, довіри та обов'язку у творчості М. та С. Дяченків («Печера», «Долина совісті», «Відьмин століття»). Специфіка образу героїні в сучасній жіночій епічній фентезі (цикл про відьму Вольхе О. Громико). **Сучасні вампіри.** Фольклорні джерела образу вампіра. Достокерівська традиція його художнього втілення («Сім'я вурдалака» А. К. Толстого). «Класичні» характеристики вампіра у фантастиці першої половини XX ст. («Дівчина Крістіна» М. Еліаде). Трансформації образу під впливом НФ: вампіри як розумна – інопланетна чи земна – раса (Ампір V» В. Пелевіна). Заклик до толерантності, виникнення емпатії між людиною та вампіром у сучасній фентезі (О. Сапковський, Г. Л. Олді, С. Лук'яненко, О. Громико). Вампір-протагоніст у циклі «Сутінки» С. Майєр: механізм переосмислення образу, причини його популярності у читача. Російська «толкініана». Традиція оповідань про Середзем'я у новітній вітчизняній фантастиці. Основні шляхи та способи переосмислення «першоджерела»: нова інтерпретація толкінівської концепції («Кільце пітьми» Ніка Перумова), зміна етичних полюсів («Чорна Книга Арди» Н. Васильєвої та Н. Некрасової, «Останній кільценосець» К. Єськова). Іронічно-гротескне відтворення міфології Д. Толкіна в «Сільмарільйоні» А. Свиридова (псевдонім С.О. Рокдев'ятий). «Алая Книга Західних Приколів» та інші пародії.	суспільстві першої половини XVIII віку. URL: http://4ua.co.ua/religion/vb3ad68b5d43b89421306d37_0.html 5. Ладыженский О.С. и Громов Д.Е. Что такое фантастическое допущение? URL: http://www.mirf.ru/book/chtotakoefantasticheskoe-dopuschenie 6. Чумаков В.Н. Фантастика и ее виды. URL: http://www.fandom.ru/about_fan/chumakov_1.htm

Тема № 13. Проблема контакту.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси
Лекція (2 год.): Оцінка процесу та наслідків зустрічі людини з іншими розумними істотами на Землі або в космосі у науковій фантастиці та фентезі. Полярність уявлень про звичаї інопланетян у радянській НФ та західній science fiction («Перший контакт» М. Лейнстера // «Серце Змії» І. Єфремова). «Жукоподібні» прибульці масової американської фантастики. «Романи катастроф» про інопланетні навали від Г. Веллса до О.С. Карда. Поступове ускладнення психології позаземного Розуму («Космічна одіссея 2001 року» А. Кларка, «Хто ти?» Д. Кемпбелла, «Все живе», «Кімон» К. Саймака, «Марсіанські хроніки» Р. Бредбері). Песимізм в оцінці можливості взаєморозуміння («Соляріс» та «Фіаско» С. Лема). Альтернативні цивілізації У. Ле Гуїн. Співіснування людства з магічними «расами» у фентезі («Таємне місто» В. Панова).	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* *1.* Герберт Джордж Уеллс. Війна світів. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=16 *2.* Артур Кларк. Повні тексти творів. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/author.php?id=32 *3.* Саймак Кліффорд. Біографія. URL: https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=5955 *4.* Лем Станіслав. Соляріс. URL: https://www.ukrlib.com.ua/books-zl/printout.php?id=233&bookid=39 *5.* Рей Бредбері. Повні тексти творів. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/author.php?id=3

Тема № 14. Віртуальна реальність.

Перелік питань/завдань, що виноситься на обговорення/опрацювання	Рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси

Лекція (2 год.): **Кіберпанк** ка самостійна течія в рамках science fiction останньої третини ХХ ст. Творчість основоположника кіберпанку У. Гібсона («Джонні-мнемонік», «Нейромант»). Стирання кордонів між реальністю та її віртуальною моделлю у творах Ф. Діка. Становлення російського кіберпанку («Павутиння» Мерсі Шеллі).Трактування реальності як знакової системи, яка допускає трансформацію у романі М. та С. Дяченка «Vita nostra». **Гендерна проблематика.** Різні уявлення фантастів про роль жінки в соціумі, про емансипацію як неминучий наслідок прогресу. Моделювання соціальних структур з особливими взаєминами статей («Ліва рука пітьми» У. Ле Гуїн, «Вмираюче світло» Р. Мартіна та ін.). Висунення жінки на перший план в еволюції людства, плюси та мінуси одностатевих угруповань («Равлик на схилі» А. та Б. Стругацьких).	*Назва і реквізити (за ДСТУ або міжнародним стилем). URL:* 1. У. Гібсон. Джонні-мнемонік. URL: https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=2886 2. У. Гібсона. Нейромант. URL: https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=5469 3. Гібсон Вільям. Біографія. URL: https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/printit.php?tid=5469 4. Гібсон Вільям. Життєвий та творчий шлях, біографічні статті. URL: https://www.ukrlib.com.ua/bio-zl/author.php?id=326 5. Борис Стругацький, Аркадій Стругацький. Равлик на схилі. Переклад Наталія Фурса. – 2020. – 260 с. Сергей Дяченко, Марина Дяченко. Віта Ностра. Видавництво Фоліо, 2017. – 394с. 6. Софія Філоненко «Масова література в Україні: дискурс/гендер/жанр». URL: https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/mon-filonenko2.pdf
Семінарське/практичне/лабораторне заняття (2 год.): Тема. **Віртуальна реальність.** Кіберпанк ка самостійна течія в рамках science fiction останньої третини ХХ ст. Творчість основоположника кіберпанку У. Гібсона («Джонні-мнемонік», «Нейромант»). Стирання кордонів між реальністю та її віртуальною моделлю у творах Ф. Діка. Становлення російського кіберпанку («Павутиння» Мерсі Шеллі). Трактування реальності як знакової системи, яка допускає трансформацію у романі М. та С. Дяченка «Vita nostra». **Гендерна проблематика.** Різні уявлення фантастів про роль жінки в соціумі, про емансипацію як неминучий наслідок прогресу. Моделювання соціальних структур з особливими взаєминами статей («Ліва рука пітьми» У. Ле Гуїн, «Вмираюче світло» Р. Мартіна та ін.). Висунення жінки на перший план в еволюції людства, плюси та мінуси одностатевих угруповань («Равлик на схилі» А. та Б. Стругацьких).	
Завдання для самостійної роботи: До семінарського заняття підготувати рецензію монографії Софії Філоненко «Масова література в Україні: дискурс/гендер/жанр»	Софія Філоненко «Масова література в Україні: дискурс/гендер/жанр». URL: https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/mon-filonenko2.pdf

6. Політика курсу

Політика щодо відвідування навчальних занять

Згідно з «Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ» студенти мають обов'язково бути присутніми на семінарських заняттях. Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав був відсутній на семінарському занятті, має право на відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Студент, який не використовував надане йому право у встановлений термін або пропустив заняття без поважних причин, отримує за кожне пропущене заняття 0 балів. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку

відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Політика академічної доброчесності
Студенти мають дотримуватись правил академічної доброчесності відповідно до «Кодексу академічної доброчесності ІДГУ». Наявність академічного плагіату в студентських доповідях є підставою для виставлення негативної оцінки. Списування студентів під час проведення модульної роботи є підставою для дострокового припинення її складання та виставлення негативної оцінки.

7. Проміжний і підсумковий контроль

Форма проміжного контролю
Модульна контрольна робота проводиться у формі комп'ютерного тестування (за допомогою сервісу Google Forms) та включає 20 тестових завдань різних рівнів складності.
Зразок модульної контрольної роботи (тест):
1. Назвіть ім'я радянського фантаста, автора творів «Аеліта», «Гіперболоїд інженера Гаріна»:

а) О.М. Толстой;
б) Л.М. Толстой;
в) Т.М. Толстая;
г) О.К. Толстой.

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	**Оцінка за традиційною шкалою**
	залік
51-100	зараховано
1-50	не зараховано

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	**70 балів** (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом 0,7	**30 балів** (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	**35 балів** (поточний контроль)	**16 балів** (проміжний контроль)

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю. Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях та результати самостійної роботи. Нарахування балів за поточний контроль відбувається відповідно до «Положення про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ».

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

Вид	Максимальна кількість балів
Анотування (конспект) наукових статей	5
Доповідь-презентація	5
Підготовка рецензії, есе	5

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи.

Тестові завдання (1-16 питання) – I рівень	1 бал за вірну відповідь = 16 балів
Тестові завдання (17-18 питання) – II рівень	1 бал за вірну відповідь = 8 балів
Тестові завдання (19-20 питання) – III рівень	3 бали за вірну відповідь = 6 балів
Усього	30

Викладач _____ Кискін О.М.

Затверджено на засіданні кафедри загального мовознавства, слов'янських мов та світової літератури

протокол № 1 від «31» 08 2021 р.

Завідувач кафедри _____ Шевчук Т.С.